

*Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут*

Кафедра теорії та історії держави і права

Сворак С. Д.

ОСНОВИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Методичні вказівки для самостійної роботи для студентів спеціальності 281

Публічне управління та адміністрування заочної форми навчання

Івано - Франківськ

2022 р.

Проф., д. ю. н. Сворак С. Д.

Основи держави і права України: для студентів спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування заочної форми навчання. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2022.

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 01 вересня 2022 р.)

Затверджено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 18 жовтня 2022 р.)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ТЕМА 1. ОСНОВИ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.

ТЕМА 2. ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

ТЕМА 3. ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

ТЕМА 4. ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

ТЕМА 5. ОСНОВИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

ТЕМА 6. ОСНОВИ ЖИТЛОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

ТЕМА 7. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЇХ ІНСТИТУТИ

ТЕМА 8. ОСНОВИ ПРАВА ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

НАСЕЛЕННЯ

ТЕМА 9. ПРАВООХОРОННА ТА ПРАВОНАХОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

РОЗДІЛ 3. ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

РОЗДІЛ 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Основи держави і права України” є формою правової освіти студентів неюридичних спеціальностей. Це зумовлено рядом факторів: по-перше, необхідністю сформувати у студентів належний рівень правосвідомості; по-друге, потребою в оволодінні ними практичними навичками застосування чинного законодавства України; по-третє, необхідністю виробити у студентів вміння аналізувати наявні в Україні правові явища, державно — правову дійсність та правові процеси.

Студенти повинні усвідомлювати роль права, його функції і завдання, місце серед інших соціальних інструментів, знати свої права, свободи і обов’язки, розуміти механізм, межі та способи їх реалізації. Це сприятиме не лише подоланню правового нігілізму, що існує зараз у нашому суспільстві, а й стимулюватиме процес демократичних перетворень, які відбуваються в Україні. Лише правосвідома особистість здатна активно включитися в цей процес.

Вибіркова навчальна дисципліна “ Основи держави і права України ” включає в себе теоретичну частину (лекційний курс) і практичну частину (практичні заняття). Практичні заняття покликані забезпечити глибше освоєння матеріалу, вміння реалізовувати положення законодавства в конкретних життєвих ситуаціях. У зв’язку з цим кожне заняття включає в себе розгляд теоретичних питань та вирішення практичних задач, що формулюють у студентів розуміння процесу реалізації правових норм на практиці.

РОЗДІЛ 2.
ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів покликана охопити ті теми та питання, які не охоплюються обсягом годин, відведених на семінарські та практичні заняття. В процесі самостійної роботи студенти повинні навчитись самостійно опрацьовувати нормативно-правові акти та юридичну літературу, навчитись самостійно аналізувати зміст окремих статей нормативно-правових актів.

Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється викладачем у формі винесення тем, що подані на самостійне опрацювання, на контрольну письмову роботу, у формі виконання та подальшого захисту рефератів, а також у формі підсумкового контролю (винесення цих тем на залік чи іспит) тощо.

ТЕМА 1.

ОСНОВИ ПРАВОВОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.

Поняття, види і причини правопорушень. Юридичної відповідальність: поняття, принципи, види та мета. Підстави настання юридичної відповідальності та звільнення від неї.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що у правовій системі суспільства діяльність та вчинки людей розглядають з погляду права, яке є критерієм їх оцінки як соціально корисних чи шкідливих. Нормативно-правові акти являють систему юридичних нормативів, які забезпечуються державою, а також є формально-обов'язковим критерієм оцінки будь-якої поведінки, яка має юридичне значення або юридично індиферентної. Будь-яка юридично значуща поведінка суб'єкта права є правовою: вона передбачена нормами права і має юридичну оцінку і юридичні наслідки (позитивні чи негативні).

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що найбільш широким є поняття *нормативна поведінка*, під якою розуміють таку

поведінку людей, що регулюється будь-якими соціальними нормами, - звичаями, релігійними або корпоративними нормами, нормами права та ін.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття, види і причини правопорушень.
2. Юридичної відповідальність: поняття, принципи, види та мета.
3. Підстави настання юридичної відповідальності та звільнення від неї.

Термінологічне завдання: правова поведінка; нормативна поведінка; правопорушення; юридична відповідальність.

Контрольні запитання:

1. Які види правової поведінки?
2. Які ознаки правопорушення?
3. Які є види правопорушень?
4. Поняття та ознаки юридичної відповідальності.
5. Які види юридичної відповідальності?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.

7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
9. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Навч. посіб. В.С. Ковальський (кер. авт. кол.), В.Т. Білоус, С.Е. Демський та ін., Відп. ред. Я. Кондратьєв. — К. Юрінком Інтер, 2002. — 320 с.

ТЕМА 2.

ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Поняття сім'ї. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладання. Підстави та порядок розірвання шлюбу. Особисті права та обов'язки подружжя. Майнові права подружжя. Взаємні права та обов'язки батьків і дітей. Усиновлення, опіка, піклування, патронат.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що **сімейне право** - це система правових норм, встановлених чи санкціонованих державою, які регулюють взаємовідносини між подружжям, батьками та дітьми, усиновителями та усиновленими, іншими родичами, а також опікунами, піклувальниками та підопічними, патронами та вихованцями, які носять як майновий так і немайновий характер.

Норми сімейного права України базуються на нормах міжнародно-правових актів, таких як:

- Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.;
- Римська конвенція про захист прав та основних свобод від 04.11.1950 р.;
- Копенгагенська декларація про соціальний розвиток від 01.01.1995 р.;
- Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 р.; - та інші.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що завданнями сімейного законодавства є: 1) визначення засад шлюбу, особистих

немайнових та майнових прав і свобод подружжя, підстав виникнення, змісту особистих майнових і немайнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів; 2) зміцнення сім'ї, як соціального інституту і як союзу конкретних осіб; 3) утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї; 4) побудова сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки; 5) забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного та фізичного розвитку.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття сім'ї.
2. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладання.
3. Підстави та порядок розірвання шлюбу.
4. Особисті права та обов'язки подружжя.
5. Майнові права подружжя.
6. Взаємні права та обов'язки батьків і дітей.
7. Усиновлення, опіка, піклування, патронат.

Термінологічне завдання: шлюб; розірвання шлюбу; сім'я; органи опіки та піклування; подружжя.

Контрольні запитання:

1. Порядок розірвання шлюбу?
2. Які майнові права подружжя?
3. Дайте визначення сім'ї
4. Як укладається шлюб?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.

2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилинська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
6. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 3.

ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Відносини, які регулюються адміністративним правом. Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення. Поняття ознаки і склад адміністративного проступку. Поняття і види адміністративних стягнень.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що адміністративне право належить до фундаментальних галузей права і є важливою ланкою в системі національного права України. Воно, обслуговуючи публічні інтереси, серед юридичних пріоритетів охороняє права і свободи людини і громадянина. У Конституції України 1996 р. реалізовано концепцію абсолютних і невідчужуваних прав людини. Саме вони, а не інтереси окремих органів державної влади, повинні визначати зміст і застосування законів,

діяльності законодавчої та виконавчої влади. Адміністративне право виходить з того, що апарат державної влади повинен служити інтересам закону, виконувати і забезпечувати його виконання.

При самотійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що **адміністративне право** можна визначити як систему норм, покликаних регулювати в інтересах особи і суспільства відносини, що виникають у процесі функціонування публічної влади (органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування), а також у внутрішньо-організаційній діяльності інших органів (регулювання функції адміністрування).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Відносини, які регулюються адміністративним правом.
2. Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.
3. Поняття ознаки і склад адміністративного проступку.
4. Поняття і види адміністративних стягнень.

Термінологічне завдання: адміністративне правопорушення; адміністративна відповідальність; виконавча влада; проступок.

Контрольні запитання:

1. Що є предметом адміністративного правового регулювання?
2. Що забезпечує адміністративне право?
3. Що означає оптимальне управління?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Гришука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. –

583 с.

2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с
Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.
5. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
6. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
8. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 4. ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

Поняття та види правосвідомості та правової культури. Засоби підвищення правосвідомості та правової культури. Форми правового виховання. Поняття, ознаки та види правової поведінки. Поняття та види правомірної поведінки. Поняття та ознаки протиправної поведінки. Характерні ознаки правосвідомості: а) правосвідомість є однією з форм суспільної

свідомості та вкупі з політичною, моральною, філософською, іншими формами свідомості відображає суспільне буття; б) правосвідомість містить поняття, уявлення, судження, почуття, емоції, концепції, теорії, програми; в) правосвідомість обумовлена соціально-економічним устроєм конкретного суспільства, рівнем розвитку його загальної культури; г) ідеологічні елементи правосвідомості виступають головними елементами правової культури та правового виховання.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що побудова демократичної, соціальної, правової держави і відповідного громадянського суспільства неможлива без підвищення рівня правової свідомості та правової культури всього населення країни, В умовах економічної кризи, соціально невлаштованості населення, росту злочинності та криміналізації суспільства певного значення набуває робота з підвищення рівня правосвідомості та правової культури населення України. З цих позицій теоретичний розгляд і осмислення понять, структури і видів правосвідомості та правової культури, форм і методів формування у кожної людини цих правових якостей слід вважати дуже актуальною проблемою.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що правосвідомість є специфічною формою суспільної свідомості, системою відображення правової дійсності у поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях людей про право, місце та роль права у забезпеченні свободи особи, інших загальнолюдських цінностей. Це особливий елемент дійсності. Головна риса, що притаманна правосвідомості та ставить її на особливе місце серед всіх явищ правової дійсності, передбачає те, що вона, так би мовити, "чиста", хоча й специфічна (за предметом і деякими іншими особливостями) форма суспільної свідомості. Перебуває вона в одному РЯДУ" У прямій взаємодії з іншими формами суспільної свідомості, такими як мораль, політична, філософська та інші форми свідомості і наділена усіма якостями та характеристиками, властивими суспільній свідомості взагалі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття та види правосвідомості та правової культури.
2. Засоби підвищення правосвідомості та правової культури.
3. Форми правового виховання.
4. Поняття, ознаки та види правової поведінки.
5. Поняття та види правомірної поведінки.
6. Поняття та ознаки протиправної поведінки.

Термінологічне завдання: правосвідомість; протиправна поведінка; проступок; правова культура.

Контрольні запитання:

1. Які види правосвідомості та правової культури Вам відомі?
2. Назвіть форми правового виховання?
3. Поняття, та види правової поведінки?
4. Ознаки правової поведінки?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державно-правова реформа в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. Листопад 1997 р. — К., 1997. — 420 с.
5. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.

6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
9. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 5. ОСНОВИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Джерела господарського права. Загальнотеоретична характеристика Господарського кодексу України. Реєстрація суб'єктів господарської діяльності. Ліцензування та патентування окремих видів господарської діяльності. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств. Об'єднання підприємств. Громадянин як суб'єкт господарювання. Галузі та види господарської діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що особливістю господарської діяльності є її безперервний розвиток, поява нових форм здійснення господарської діяльності тощо. Постійна зміна та прийняття нових нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність та визначають порядок й необхідні умови для здійснення окремих видів господарської діяльності, обумовлюють необхідність вивчення загальних вимог до господарювання, а також деталізації особливостей здійснення певних видів господарської діяльності.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що

господарська діяльність базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Засади ринкової економіки передбачають повну господарську самостійність підприємств та фізичних осіб - підприємців, що вступають в різноманітні виробничі, господарські та інші зв'язки. Ці суспільні відносини (між суб'єктами господарювання, а також між ними і державними та іншими органами) потребують правового регулювання.

Загальні засади здійснення господарської діяльності закріплені у Конституції України, Господарському та Цивільному кодексах України. Однак видів господарської діяльності досить багато, тому неможливо всі правові вимоги щодо господарювання об'єднати в один кодифікований акт. У зв'язку з цим для вивчення дисципліни "Господарське право України" необхідне опанування великої кількості нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання.
Джерела господарського права.
2. Загальнотеоретична характеристика Господарського кодексу України.
3. Реєстрація суб'єктів господарської діяльності.
4. Ліцензування та патентування окремих видів господарської діяльності.
5. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств.
Об'єднання підприємств.
6. Громадянин як суб'єкт господарювання.
7. Галузі та види господарської діяльності.
8. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони.
9. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Термінологічне завдання: господарське право; господарська діяльність, суб'єкт господарської діяльності; правопорушення; економічна зона.

Контрольні запитання:

1. Які галузі господарської діяльності?
2. Назвіть види господарської діяльності?
3. Хто виступає суб'єктом господарювання?
4. Як здійснюється об'єднання підприємств?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с
Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.
5. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
6. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
8. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 6. ОСНОВИ ЖИТЛОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Загальна характеристика Житлового кодексу України. Право громадян на житло і форми його реалізації. Договір найму житлового приміщення. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що **житлове право України** - це сукупність правових норм, що регулюють житлові правовідносини між громадянами та громадян з державними і громадськими організаціями у процесі реалізації конституційного права людини і громадянина на житло. Правове регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі вирішення житлових питань, забезпечується комплексною галуззю права, котра охоплює норми цивільного, адміністративного, земельного, господарського, сімейного та інших спеціальних галузей права, об'єднання і кодифікація яких утворили нову галузь — житлове право.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що предметом правового регулювання житлового права України є правовідносини, що виникають у процесі: реалізації права на житло; надання людині і громадянину жилих приміщень у користування; користування людиною жилим приміщенням; управління житловим фондом; експлуатації та охорони житлового фонду; капітального та поточного будівництва житла; виключення з житлового фонду жилих будинків і приміщень, що не придатні для проживання; розгляду житлових спорів та ін.

Житлові правовідносини виникають, змінюються і припиняються відносно вже готового жилого будинку чи іншого приміщення, придатного для проживання людини. Вони неоднорідні; більшість із них мають майновий характер, складаються у сфері розподілу й користування житлом. Усі вищезазвані житлові правовідносини регулюються системою норм житлових нормативно-правових актів, що складають житлове законодавство України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Загальна характеристика Житлового кодексу України. Право громадян на житло і форми його реалізації.
2. Договір найму житлового приміщення.
3. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду.

Термінологічне завдання: договір найму житлового приміщення; приватизація, державний житловий фонд; фонд житлово-будівельних кооперативів; приватний житловий фонд.

Контрольні запитання:

1. Яка система нормативно-правових актів, що регулюють житлові відносини в Україні
2. Основними завданнями житлового законодавства є?
3. Коли прийнято Житловий кодекс України ?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник / За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. / О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державно-правова реформа в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. Листопад 1997 р. — К., 1997. — 420 с.
5. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.

6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
9. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 7. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЇХ ІНСТИТУТИ

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права та обов’язки громадян. Права та обов’язки власників природних ресурсів і природо користувачів. Червона книга України. Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що **екологічне право** - це система правових норм і принципів, якими регулюються та охороняються суспільні відносини щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів (екологічні правовідносини). **Земельне право** - це галузь права, що регулює та охороняє земельні відносини з метою забезпечення раціонального використання земель, створення умов для підвищення ефективності цього процесу, охорони прав організацій і громадян як землевласників і землекористувачів.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що

предметом екологічного права є нормативно врегульовані суспільні екологічні відносини, щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів. Метод екологічного права - комплексний і являє собою комбінацію методів підгалузей права, які становлять його систему. Систему екологічного права складають екологічні норми, принципи та інститути.

Предметом правового регулювання земельного права є відносини з володіння, користування та розпорядження земельними ресурсами, а також їх охорони та раціонального використання. Земельне право - комплексна галузь права України, оскільки її основу складають норми цивільного права, органічно пов'язані з нормами адміністративного й екологічного права.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища
2. Екологічні права та обов'язки громадян. Права та обов'язки власників природних ресурсів і природо користувачів. Червона книга України.
3. Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

Термінологічне завдання: природний ресурс; державна власність; інститут екологічного права; використання та охорона земель.

Контрольні запитання:

1. Які повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів?
2. Як здійснюється реалізація державної політики в галузі використання та охорони земель?
3. Що означає поєднання раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів?

4. Який комплексний підхід до природокористування і охорони природи?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник / За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. / О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державно-правова реформа в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. Листопад 1997 р. — К., 1997. — 420 с.
5. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.
6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
9. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 8. ОСНОВИ ПРАВА ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Поняття соціального забезпечення та соціального страхування. Види пенсій за законодавством України. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист ветеранів праці т інших громадян похилого віку. Види соціальної допомоги сім'ям з дітьми. Юридичні гарантії права на охорону здоров'я.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що Конституція України закріплює право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх на випадок повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Одним з елементів соціального захисту громадян є соціальне забезпечення.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що пенсія — основний вид соціального забезпечення непрацездатних громадян. Порядок призначення і виплати пенсій встановлений Законом України.

Велику увагу держава приділяє державній підтримці багатодітних сімей. Правове регулювання цього виду соціального забезпечення здійснюється згідно із Законом України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" від 24 жовтня 2002 р. Закон визначає види державної допомоги сім'ям з дітьми і коло осіб, які мають право претендувати на отримання цієї допомоги. На охорону здоров'я громадян України спрямовані Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття соціального забезпечення та соціального страхування. Види пенсій за законодавством України
2. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист ветеранів праці т

інших громадян похилого віку. Види соціальної допомоги сім'ям з дітьми.

3. Юридичні гарантії права на охорону здоров'я.

Термінологічне завдання: пенсія; державна власність; державна допомога; соціальний захист.

Контрольні запитання:

1. Який соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи?
2. Які Юридичні гарантії права на охорону здоров'я?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Гусарев С.Д. Теорія держави та права. Альбом схем. — К., 1997.

8. Державно-правова реформа в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. Листопад 1997 р. — К., 1997. — 420 с.
9. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с
Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.
10. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
11. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
12. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
13. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 9. ПРАВООХОРОННА ТА ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Поняття та система правоохоронних, правозахисних органів в Україні. Правовий статус міліції. Правовий статус Служби безпеки України. Поняття оперативно-розшукової діяльності. Прокуратура України, її повноваження. Юстиція України. Місце адвокатури у захисті прав людини. Нотаріат в Україні.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що одне з чільних місць у різноманітній та багатоплановій діяльності держави займає виконання завдань із захисту прав і свобод людини, охорони прав та законних інтересів державних і недержавних організацій, боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями. Цей різновид державної діяльності в юридичному

аспекті отримав найменування "правоохоронна діяльність", а заклади, що її здійснюють, — "правоохоронні органи".

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що У Законі України "Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів" подано перелік правоохоронних органів, до яких, зокрема, належать: — органи прокуратури; — органи внутрішніх справ; — органи служби безпеки; — митні органи; — органи охорони державного кордону; — органи й установи виконання покарань; — органи державної податкової служби; — органи державної контрольно-ревізійної служби; — інші органи, які здійснюють право застосовні або правоохоронні функції.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття та система правоохоронних, правозахисних органів в Україні
2. Правовий статус міліції. Правовий статус Служби безпеки України. Поняття оперативно-розшукової діяльності. Прокуратура України, її повноваження.
3. Юстиція України. Місце адвокатури у захисті прав людини. Нотаріат в Україні.

Термінологічне завдання: правоохоронні органи; правозахисні органи; адвокатська діяльність, нотаріус; прокурор; соціальний захист.

Контрольні запитання:

1. Який правовий статус міліції?
2. Система правоохоронних органів України?
3. Яке місце адвокатури у захисті прав людини?

Література:

1. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.

2. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
3. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
4. Державно-правова реформа в Україні. Матеріали науково-практичної конференції. Листопад 1997 р. — К., 1997. — 420 с.
5. Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 1. — Харків: Гриф, 2002. — 576 с Державне будівництво: збірник нормативно-правових актів / За ред. М. І. Панова. — Кн. 2 — Харків: Гриф, 2002. — 416 с.
6. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
9. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

РОЗДІЛ 3. ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ДОМАШНЬОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант-1

1. Поняття і ознаки держави. Теорії походження держави.
2. Поняття цивільно-правової угоди і цивільно-правового договору.
3. Назвіть теорію, яка пов'язує виникнення держави із суспільною еволюцією: від сім'ї (родини) до громади і до держави:

теологічна;

патріархальна;

договірна;

гідролічна

4. Система органів держави, що здійснюють її завдання та функції:

політична партія;

орган держави;

апарат держави;

спортивна організація.

Варіант-2

1. Функції держави.
2. Поняття, склад і види правопорушень.
3. Назвіть елементи норми права:

абзац;

дефініція;

санкція;

преамбула

4. Явища на пошкодження чи знищення яких спрямоване винне протиправне діяння:

суб'єкт правопорушень;

об'єкт правопорушень;

суб'єктивна сторона;

об'єктивна сторона.

Варіант-3

1. Порядок розірвання шлюбу.
2. Юридичні гарантії права на охорону здоров'я.
3. Основні напрями діяльності держави, які розкривають її соціальну сутність і спрямованість:

держава;

функції держави;

форма держави;

режим.

4. Об'єднання держав з частковою передачею суверенних ознак:

конфедерація;

автономія;

міждержавна організація (об'єднання);

федерація

Варіант-4

1. Правове регулювання усиновлення.

2. Види пенсій за законодавством України

3. За своєю формою конституційний лад України уособлює:

Форму безпосереднього народовладдя.

Основи національної безпеки.

Форму держави.

Форму права.

Певний тип держави

4. Суб'єктами індивідуально-трудова правовідносин є

працівник і профспілковий орган

працівник і роботодавець

роботодавець і профспілковий орган

роботодавець і трудовий колектив

працівник і трудовий колектив

наймач і роботодавець

Варіант-5

1. Верховна Рада України — єдиний орган законодавчої влади в Україні.
2. Форма трудового договору. Трудовий контракт.
3. У відповідях під якими номерами правильно названі ознаки органу держави:

є громадською організацією;

видає обов'язкові до виконання юридичні акти;

має юридично визначену форму та компетенцію;

здійснює економічні функції.

4. Назвіть види соціальних норм за способом їх утворення:

технічні норми;

звичаєві норми;

математичні норми;

моральні норми.

Варіант-6

1. Правовий статус народного депутата України.

2. Право власності. Форми і види власності.

3. Назвіть елементи норми права:

модуль;

гіпотеза;

табу;

диспозиція

4. Особистісно чи суспільно шкідливе або небезпечне винне протиправне діяння деліктоздатного суб'єкта, що є підставою застосування юридичної відповідальності:

правопорушення;

правозастосування;

право тлумачення;

правомірна поведінка.

Варіант-7

1. Порядок розірвання шлюбу.

2. Договір найму житлового приміщення.

3. Право на створення сім'ї має:

особа, яка досягла повноліття

особа, яка працевлаштована

особа, яка раніше не була одружена

особа, яка досягла шлюбного віку

особа, яка має стабільний дохід

4. Волевиявлення учасника правочину має бути:

вільним і відповідати його внутрішній волі;

незалежним;

власним;

вираженим у письмовій формі;

вираженим у письмовій формі і нотаріально посвідченим.

Варіант-8

1. Екологічні права та обов'язки громадян.

2. Види кримінальних покарань.

3. У разі недодержання сторонами вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору такий договір є:

нікчемним;

удаваним;

неукладеним;

незаконним;

неправомірним.

4. Перешкодою до укладення шлюбу в Україні є:

наявність хронічного захворювання, яке спричиняє безплідність

засудження однієї з осіб, які бажають укласти шлюб, до позбавлення волі на строк більше трьох років

ухилення особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, від процедури заручин

та обставина, що особи, які бажають укласти шлюб, є неповнорідними братом і сестрою

наявність на момент подання заяви про реєстрацію шлюбу більше двох попередніх шлюбів та розлучень

Варіант-9

1. Права та обов'язки власників природних ресурсів і природо користувачів.
Червона книга України.

2. Взаємні права і обов'язки батьків та дітей.

3. Згідно закону дружина має право на таку частку у спільному сумісному майні:

одна четверта всього майна

одна друга всього майна

одна третя всього майна

дві третини всього майна

4. Основним інститутом в системі трудового права є

трудовий договір

трудові відносини

норми трудового права

трудова дієдатність

трудові гарантії

трудовий стаж

Варіант-10

1. Поняття і види юридичної відповідальності.

2. Джерела права.

3. До джерел трудового права України належать наступні закони

Про охорону праці

Про загальний військовий обов'язок і військову службу

Про вибори Президента України

Про охорону навколишнього природного середовища

Про зайнятість населення

Про оподаткування прибутку підприємств

4. Кримінальний закон (закон про кримінальну відповідальність) набирає чинності:

з дня його оприлюднення в засобах масової інформації;
через сім днів після його підписання Президентом України;
через десять днів після його підписання Президентом України;
через десять днів після його реєстрації в Міністерстві юстиції України;
через десять днів після його оприлюднення;
через сім днів з дня його оприлюднення. Якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування;
через сім днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування;
через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування;
жодна з наведених вище відповідей не є правильною.

Варіант-11

1. Конституційні права і свободи особи за Конституцією України.
2. Поняття, склад і види правопорушень.
3. Тривалість роботи працівника протягом доби відповідно до графіка чи розпорядку роботи – це:
робочий час
робочий тиждень
вахтовий метод організації робіт
робочий день
трудоий розпорядок
перерви спеціального призначення
4. В якій відповіді названі всі ознаки об'єктивної сторони складу злочину?
Дія або бездіяльність.
Вина, мотив, мета.
Вина і осудність.
Час, місце, спосіб, знаряддя вчинення злочину.
Спосіб, знаряддя, обстановка вчинення злочину.
Злочинна бездіяльність

Злочинне діяння, причинний зв'язок між злочинним діянням та злочинними наслідками.

Злочинне діяння, злочинні наслідки, причинний зв'язок між злочинним діянням і злочинними наслідками час, місце, спосіб, знаряддя, засоби та обстановка вчинення злочину.

Злочинне діяння, злочинні наслідки, причинний зв'язок між злочинним діянням і злочинними наслідками, час, місце, спосіб вчинення злочину.

Варіант-12

1. Виконавча влада в Україні. Кабінет Міністрів України як вищий орган державної виконавчої влади в Україні.

2. Поняття спадщини. Місце і час відкриття спадщини.

3. Забороняється укладати трудовий договір з неповнолітнім про роботу...

з важкими умовами праці;

на умовах ненормованого режиму робочого часу;

на умовах неповного робочого часу;

на підземних роботах;

в період канікул;

в період навчання.

4. Які постулати охоплює конституційний лад держави:

Людина.

Власність.

Суспільство.

Правова система.

Держава.

Варіант-13

1. Право власності на землю. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

2. Договірні зобов'язання: купівля-продаж; майновий найм; позика; дарування; поставка.

3. За своїм змістом конституційний лад України визначає:

Функції Конституції України.

Форму правління в Україні.

Відповідний характер суспільства.

Систему безпосереднього народовладдя.

Територіальний устрій України.

4. Людина як учасник цивільних відносин вважається _____

юридичною особою

фізичною особою

громадянином

іноземцем

особою без громадянства

Варіант-14

1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

2. Порядок і умови встановлення опіки і піклування.

3. За своєю формою конституційний лад України уособлює:

Форму безпосереднього народовладдя.

Основи національної безпеки.

Форму держави.

Форму права.

Певний тип держави

4. Назвіть функції Конституції:

Установча.

Юридична.

Демографічна.

Історична.

Ідеологічна.

Варіант-15

1. Порядок і умови прийняття на роботу. Випробування при прийнятті на роботу.

2. Право власності. Форми і види власності.

3. Вкажіть ознаки Конституції:

Установчий характер.

Особливий предмет регулювання.

Законодавчий акт.

Закон, що має найвищу юридичну силу.

Містить соціальну програму держави.

4. На який державний орган припадає найбільша питома вага у здійсненні конституційного контролю:

Президент України

Конституційний Суд України.

Верховна Рада України.

Верховний Суд України.

Кабінет Міністрів України.

РОЗДІЛ 4.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НОРМАТИВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. — К.: Україна, 1991. — 8 с.
2. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1991. — № 38. — Ст. 502.
3. Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 46. — Ст. 617.
4. Декларація прав національностей України: Прийнята Верховною Радою України 1 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 799.
5. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Юрінком, 1996. — 80 с.
6. Бюджетний кодекс України.
7. Господарський кодекс України.
8. Господарський процесуальний кодекс України.
9. Житловий кодекс України.
10. Земельний кодекс України.
11. Кримінальний кодекс України.
12. Кримінально-процесуальний кодекс України.
13. Кодекс законів про працю України.
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
15. Кодекс адміністративного судочинства України.
16. Сімейний кодекс України.
17. Цивільний кодекс України.
18. Цивільний процесуальний кодекс України.

19. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 29. — Ст. 191.
20. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 2 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 21. — Ст. 158.
21. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490; 1995. — № 34. — Ст. 268.
22. Про винесення на всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України»: Указ Президента України від 6 березня 2003 р. // Урядовий кур'єр. — 2003. — 7 березня.
23. Про внесення змін до Конституції України: проект Закону України// Урядовий кур'єр. — 2003. — 7 березня.
24. Закон України «Про громадянство України». Прийнятий 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 4. — Ст. 65.
25. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47 — Ст. 256.
26. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 23. — Ст. 162.
27. Про біженців: Закон України від 21 червня 2001 р. // Голос України. — 2001. — 31 липня.
28. Закон України « Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21 січня 1994 р. // Голос України. — 1994. — 1 квітня. Закон Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» Прийнятий 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 25. — Ст. 283.
29. Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 6. — Ст. 35.

30. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 36. — Ст. 529.
31. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»: Прийнятий 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 27. — Ст. 385.
32. Закон України «Про об'єднання громадян»: Прийнятий 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 504.
33. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 18 жовтня 2001 р. // Урядовий кур'єр, 2001 р. — № 201 — 202. — 2 листопада.
34. Про вибори народних депутатів України: Закон України від від 25.03.2004 № 1665-IV.
35. Про всеукраїнський та місцевий референдуми: Закон України від 3 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 33. — Ст. 443; 1992. — № 35. — Ст. 515.
36. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 135. — 1998. — № 40—41. — Ст. 250.
37. Про Регламент Верховної Ради України: Постанова Верховної Ради України від 27 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 35. — Ст. 339. — № 40. — Ст. 371.
38. Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 20. — Ст. 99.
39. Про Рахункову палату Верховної Ради України: Закон України від 11 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 43. — Ст. 212.
40. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 20 — 21. — Ст. 190.
41. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. // Урядовий кур'єр. — 1999. — 17 грудня.

42. Про систему центральних органів виконавчої влади: "Указ Президента України від 15 грудня 1999 року // Урядовий кур'єр. — 1999. — 17 грудня.
43. Про склад Кабінету Міністрів України: Указ Президента України від 15 грудня 1999 року // Урядовий кур'єр — 1999. — 17 грудня.
44. Закон України «Про адвокатуру»: Прийнятий 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 9. — Ст. 62.
45. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991 — № 53. — Ст. 793; 1993. — № 22. — Ст. 229. — № 50. — Ст. 474; 1995. — № 11. — Ст. 71. — № 43. — Ст. 313.
46. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 49. — Ст. 272.
47. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». (За станом на 5 березня 2001 р.): Офіційне видання // Верховна Рада України. — К.: Парламентське вид-во, 2001. — 68 с
48. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV // Юридичний вісник України № 34. — 2002 — 24 — 30 серпня.
49. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 3.
50. Постанова Верховної Ради України «Про чинність Закону України «Про Рахункову палату» від 14.01.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 24.

МОНОГРАФІЧНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
2. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
3. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
4. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
5. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
6. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Довідник з прав людини. — К., 1995.
9. Жуковський А., Субтельний О. Нариси історії України / Ред. Я. Грицак, О. Романів. — Львів, 1992.
10. Зайцев О.Л. Основи правознавства. — Харків, 1998.
11. Загальна теорія держави і права. / За ред. В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 1997. — 320 с.
12. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
13. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник. — К., 1999.
14. Коментар до Конституції України. Інститут законодавства Верховної Ради України. — 2-е вид., випр. і допов. — К., 1998. — 412 с.
15. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.

16. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 304 с.
17. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні Підручник / За ред. Я. Ю. Кондратьєва. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 464 с.
18. Констан Б. Об узурпации. / О свободе. Антология западноевропейской классической либеральной мысли. — М.: Наука, 1995. — 204 с.
19. Конституція незалежної України У 3 кн — Кн 1 Документи, коментарі, статті. — К., 1995.
20. Конституційні акти України 1917—1920 Невідомі конституції України. - К., 1992.
21. Конституційне право України / За ред. В. Ф. Погорілка. — К., 1999.
22. Конституційне право України (вид. 2-ге: переробл. і доповн.). / За ред. проф. В.Ф. Погорілка. — К., 2000. — 734 с.
23. Конституційне право України: Підручник для вищих навч. закладів / За ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. — К., 2002.
24. Конституційне право України: Підручник для юрид. спец, вузів / За ред. В. Ф. Погорілка. — 4-те вид. — К., 2003.
25. Конституція України: Наук. - практ. коментар / Голова редкол. В. Я. Тацій та ін. — Х.; К., 2003.
26. Конституція України — основа подальшого розвитку законодавства. — К., 1997.
27. Конституція України — Основний Закон суспільства, держави, людини: Наук.-метод. рекомендації. — К., 1998.
28. Костюченко О. А. Конституційне право України: Навч. — метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. — К., 2001.
29. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навч. посіб. — К., 2001.
30. Кравченко В. В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: Навч. посіб. — К., 2002.
31. Кравченко В. В., Сербан Ф. І. Конституційне право України (тематичний словник термінів та визначень). — К., 1996.

32. Котюк В.О. Теорія права. — К.: Вентурі, 1996.
33. Марченко М.Н. Проблемы теории государства и права. — М., 2001.
34. Михайленко А.Г. Основы государства и права. — К.: “Фемина”, 1994.
35. Муніципальне право України: Підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін. / За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
36. Основи конституційного права України: Підручник. — 2-е вид., допов. / За ред. В. В. Копейчикова — К.. Юрінком Інтер, 1998. — 288 с.
37. Правознавство: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. та доп./ В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999. — 704 с.
38. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
39. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
40. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова, А. М. Колодія — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 752 с.
41. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова, А. М. Колодія — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 752 с.
42. Правознавство: навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою./В.В.Молдован, Л.І. Чупінда. — К. : ЦНЛ, 2006.-184.
43. Правознавство. Навчальний посібник/За аг.ред. П.Д. Пилипенка. 3-тє вид. стереотипне — Львів. : «Новий світ-2000»., 2010.-512с.
44. Правознавство. — Львів, 1994.
45. Проблемы теории государства и права / Под ред. проф. М.Н. Марченко. — М., 1999.
46. Рабінович П.М. Основы загалної теорії держави та права. — К., 2001.

47. Семенов В С, Прагнюк О С. Міжнародно-правові аспекти Конституції України. К. Ін Юре, 1997.
48. Семерак О.С., Семерак О.І. Основи правознавства: Навчальний посібник – К. : Знання, 2008-480с.
49. Скакун О. Ф. Теория государства и права. — Харьков, 2000.
50. Слюсаренко А. Г., Томенко М В Історія української конституції — К, 1993.
51. Современные зарубежные конституции: Сб. докл. по конституционному праву зарубежных стран. — М., 1996.
52. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Навч посіб В С Ковальський (кер. авт кол.), В. Т Білоус, С Е. Демський та ін., Відп ред. Я Кондратьев. — К. Юрінком Інтер, 2002. — 320 с.
53. Теорія держави і права: Навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, Є. Л. Лисенков та ін.; За заг. ред. С. Л. Лисенкова [В. В., Копейчикова]. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 368 с.
54. Годика Ю М. Конституція України: проблеми теорії і практики. Монографія, — Харків: Факт, 2000 — 608 с.
55. Годика Ю.М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика. Монографія. — Харків: Факт, 2001 — 328 с.
56. Тотюрнин Б. Н. Европейское право: Учебник. — М.. Юристь, 1998. — 456 с.
57. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. — К.. Юрінком Інтер, 2002. — 536 с.
58. Хрестоматія з правознавства / Посібник для занять з правознавства. — К., 1996.
59. Цивільне право. Загальна частина. / За ред. О. А. Підпригори, Д. В. Бобрової. — К.: “Вентурі”, 1995.
60. Цивільне право України. Книга 1. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. — К.: “Юрінком Інтер”, 1999.
61. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. — К.: Юрінком Інтер, 2002.

62. Цивільне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2-х т. / За ред. Я. М. Шевченко. — К., 2003.
63. Цивільне право України: Підруч.: У 2-х кн. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К., 2004.
64. Цивільне право України: Підруч. У 2-х т. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. — К., 2004.
65. Юридичний словник-довідник. — К.: “Феміна”, 1996.
66. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні / За заг. ред. Тодики Ю. М. Навч. посібник. — Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. — 672 с.